LIBRIS | We know books

MINISTERUL EDUCAȚIEI

Victor Bratu Alina Bratu Elena Lupșa

EDUCAȚIE SOCIALĂ

MANUAL PENTRU
CLASA A VI-A

EDITURA DIDACTICĂ ȘI PEDAGOGICĂ S.A.

LIBRIS We know books

CUPRINS

Educația socială 5

Competențe generale. Competențe specifice 5

Utilizarea manualului 6

1 Cultură și diversitate culturală 8
- Cultura 10
- Diversitatea culturală 12
- Proiect - „Cultuționarul" 14
- Reflectez 15
- Sinteză 16
- Evaluare 17

2 Identitatea culturală 18
- Moștenirea culturală 20
- Patrimoniul cultural 22
- Tradiții și obiceiuri 24
- Identitatea culturală 26
- Proiect - „Patrimoniul cultural imaterial" 28
- Reflectez 29
- Sinteză 30
- Evaluare 31

3 Împreună 32
- Eu și voi 34
- Noi și voi 36
- Împreună 38
- Societatea interculturală 40
- Proiect - „Stereotipuri și prejudecăți" 42
- Reflectez 43
- Sinteză 44
- Evaluare 45

Recapitulare - Teatrul Social 46

Autoevaluare. Interevaluare 48

Evaluare 49

4 Societatea interculturală - valori și principii 50
- Acceptare și respect 52
- Valorizare și promovare 54
- Solidaritate și reciprocitate 56
- Afirmare și dezvoltare 58
- Proiect - „O întâlnire interculturală" 60
- Reflectez 61
- Sinteză 62
- Evaluare 63

5 Comunicarea interculturală 64
- Ce este comunicarea interculturală? 66
- Bariere în comunicarea interculturală 68
- Comunicarea eficientă 70
- Proiect - „Extratereștrii" de lângă noi 72
- Reflectez 73
- Sinteză 74
- Evaluare 75

6 Eu într-o lume diversă 76
- Eu într-o lume diversă 78
- Drepturile omului și drepturile culturale 80
- Cetățeni ai lumii 82
- Proiect - „Atlasul drepturilor culturale" 84
- Reflectez 85
- Sinteză 86
- Evaluare 87

Recapitulare. Proiect „Cetățean" 88

Autoevaluare. Interevaluare 90

Evaluare/Evaluare finală 91

Anexe - format digital

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

Declarația universală a drepturilor omului

Constituția României

LIBRIS | We know books

1 Cultură și diversitate culturală

Ce este cultura? Cultura se schimbă? A cui este cultura și câte culturi există? De ce trebuie apărată diversitatea culturală? Cât de puternică este legătura dintre cultură și comportamentul nostru?

Este foarte posibil ca, până în prezent, să nu-ți fi pus astfel de întrebări. Însă, cu fiecare zi ce trece, înțelegi mai multe din lumea în care trăiești, iar curiozitatea te face să îți dorești să cunoști tot mai multe lucruri. Cultura, caracterizată prin diversitate, este unul dintre lucrurile cărora, având în vedere calitatea noastră de oameni, trebuie să îi acordăm întreaga noastră atenție. Acest fapt este justificat, în primul rând, pentru că aceasta explică, în mare măsură, ceea ce suntem fiecare dintre noi și ceea ce facem, dar totodată pentru că răspunde la multe dintre întrebările pe care ni le punem.

Cuprins

1. Cultura
Cultura ca moștenire umană • „Cultura" • Cultură și societate • Cultura nu este unică

2. Diversitatea culturală
Diversitatea culturală • Utilitatea diversității culturale • Diversitatea culturală este un patrimoniu al umanității • Cum poate fi protejată diversitatea culturală?

Proiect - „Culturționarul"
Reflectez
Sinteză
Evaluare

Ce vei reuși?

- să înțelegi importanța pe care o are cultura pentru fiecare persoană;
- să identifici elemente componente ale culturii;
- să realizezi împreună cu colegii o „hartă culturală";
- să descoperi ce reprezintă „diversitatea culturală";
- să arăți care este importanța diversității culturale;
- să cunoști diversitatea culturală a celor din jur;
- să contribui la primul tău proiect intercultural;
- să completezi un jurnal intercultural.

Ce știu?

Citește cu atenție fiecare dintre enunțurile de mai jos și răspunde prin **DA**, în măsura în care ești de acord sau apreciezi că este un adevăr, și cu **NU** în caz contrar.

1. Cultura nu este pentru fiecare dintre noi, ci doar pentru cei care își permit.
2. Cultura ne devine accesibilă mai ales prin educație.
3. Limba, istoria, obiceiurile, tradițiile etc. reprezintă aspecte ale culturii.
4. Copiii, pentru că sunt minori, nu au nevoie de cultură.
5. Societățile contemporane sunt caracterizate de diversitate culturală.
6. Cultura nu are importanță pentru viața de zi cu zi a unui om.
7. Pentru ca o societate să se dezvolte, aceasta trebuie să renunțe la tradiții și la obiceiuri.
8. Existența diversității culturale este un aspect pozitiv al lumii în care trăim.
9. Fiecare dintre noi trebuie să respecte tradițiile și obiceiurile celorlalți.
10. Diversitatea culturală trebuie protejată și promovată.

Carte/Film/Web

- Jérôme Clément, *Ce este cultura? În dialog cu fiica mea*, Editura Nemira, 2005 – Judith, eroina cărții, explorează alături de tatăl său fascinantul *univers al culturii*.
- www.google.com/culturalinstitute - platformă dedicată artei și culturii, care găzduiește colecții culturale din peste 1 000 de muzee și instituții culturale ale lumii.

Declarația Universală a Drepturilor Omului

Convenția ONU cu privire la drepturile copilului

Constituția României

Competențe specifice vizate în principal:

1.1. Utilizarea corectă a termenilor specifici educației interculturale, cu referire la fapte/evenimente/procese din societatea contemporană

3.1. Manifestarea unei atitudini pozitive față de sine și față de ceilalți, față de identitatea culturală proprie și față de identitatea celor care aparțin unor culturi diferite

A Cultura ca moștenire umană

Cultura, urmându-l aici pe gânditorul român Lucian Blaga, reprezintă **modul specific de existență umană**, un univers creat de omul însuși, prin care acesta înțelege lumea. Astfel, ea este **moștenirea** care se transmite de la o generație la alta, permițându-le celor mai tineri să se dezvolte conform posibilităților proprii. Totodată, noile generații trăiesc în felul lor această moștenire, pentru a le-o transmite ulterior celor care le vor urma.

B „Cultura"

Cultura este un cuvânt vechi, provenind din latinescul *cultus*, care avea sensul de *cultivat*, de „lucrat pământul" de către un agricultor pentru a obține o recoltă. De aceea, la început, cuvântul trimitea la ideile de dezvoltare intelectuală și de perfecționare a omului, realizate mai ales prin **educație**.

Progresiv, cuvântul a dobândit o semnificație tot mai cuprinzătoare, ajungând să surprindă **toate aspectele activității oamenilor**: obiecte, comportamente, cunoștințe, obiceiuri, tradiții, istorie, artă etc.

C Cultură și societate

Oamenii nu trăiesc singuri, ci sunt membri ai unei comunități, iar prin intermediul acesteia, ei devin membri ai unei societăți. Astfel, orice om își însușește cultura în cadrul respectivei societăți. Cu alte cuvinte, **cultura îi aparține întotdeauna unui grup uman** și doar în calitate de membri ai unuia sau ai mai multor grupuri ajungem să o dobândim.

Cultura, ca reprezentativă pentru un grup uman sau pentru o societate, este astfel **tot ceea ce oamenii dețin, gândesc și fac**.

D Cultura nu este unică

Având în vedere conținutul culturii, se poate aprecia că ea este un **mod de a vedea lumea**. Cum însă grupurile umane sunt multiple, aceasta înseamnă că nu există o cultură unică și, prin urmare, este corect să vorbim despre „**culturi**". Fiecare grup uman, mai mare sau mai mic, se exprimă într-o manieră diferită, vede lumea „puțin" altfel, așa încât una dintre cele mai importante caracteristici ale culturii este **diversitatea**.

1 Cultura exprimă omul

Există multe definiții ale culturii, dar ea se află în această curiozitate a spiritului, în setea de a învăța și a înțelege, care îi permite omului să-și exprime sentimentele și să-și depășească astfel condiția sa de ființă muritoare. (...) Arta ne ajută să uităm timpul și ne dă posibilitatea să transmitem printr-o cercetare profundă și intimă ceea ce înseamnă condiția umană.

(Jérôme Clément, *Ce este cultura?*)
În dialog cu fiica mea)

1 Realizează, pornind de la ideile din text, un desen prin care să reprezinți ideea ta despre ceea ce este cultura.

2 Cultura este ceea ce prețuim

Cultura înseamnă ceea ce e important pentru valorile voastre, ceea ce prețuiește fiecare dintre noi în parte. O găsiți nu în funcție de loc sau de gen artistic, de etnia creatorului sau de starea lui socială, de conotațiile religioase sau de mesajul politic. Valoarea stă dincolo de toate acestea și o recunoaștem, de cele mai multe ori, fără să o putem explica și chiar fără să o înțelegem. Important este să acceptăm că există valori culturale pe care, poate, nu le apreciem, dar pe care trebuie să le respectăm pentru că cineva, undeva, le iubește.

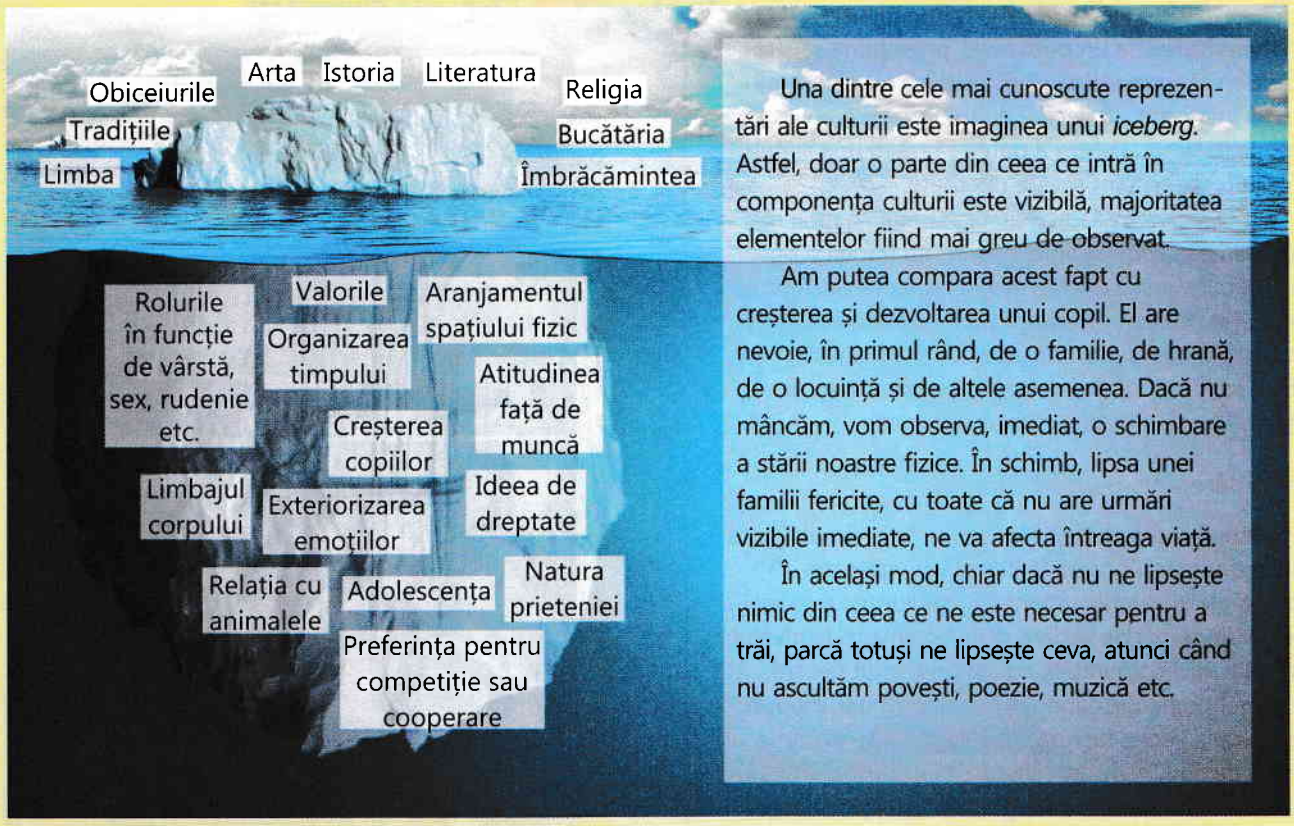
(*Agenda EU/RO 2006/2007*)

1 Pornind de la textul și de la **imaginea** propuse, construiește o **definiție proprie** a culturii. **Compară definiția ta cu cele** realizate de colegii tăi.

URBIS We know books

3 Cultura precum un iceberg

Una dintre cele mai cunoscute reprezentări ale culturii este imaginea unui *iceberg*. Astfel, doar o parte din ceea ce intră în componența culturii este vizibilă, majoritatea elementelor fiind mai greu de observat.

Am putea compara acest fapt cu creșterea și dezvoltarea unui copil. El are nevoie, în primul rând, de o familie, de hrană, de o locuință și de altele asemenea. Dacă nu mâncăm, vom observa, imediat, o schimbare a stării noastre fizice. În schimb, lipsa unei familii fericite, cu toate că nu are urmări vizibile imediate, ne va afecta întreaga viață.

În același mod, chiar dacă nu ne lipsește nimic din ceea ce ne este necesar pentru a trăi, parcă totuși ne lipsește ceva, atunci când nu ascultăm povești, poezie, muzică etc.

1 Cercetează cu atenție elementele „vizibile" și „mai puțin vizibile" ale culturii. Realizează o listă cu alte cinci elemente care crezi că s-ar putea adăuga listei cu caracteristicile cele „mai puțin vizibile". Compară propria listă cu cele alcătuite de colegi și realizați o listă comună. La final, creați un iceberg al culturii, propriu clasei voastre.

2 Construiește un argument prin care să subliniezi faptul că un copil, pentru a se dezvolta pe deplin, are nevoie de cultură.

Lucrăm împreună

Organizați-vă în grupuri de 4-6 elevi pentru a realiza o „hartă culturală" a grupului. În acest scop, pe o coală mare de hârtie, desenați o lume imaginară, în care veți reprezenta ceea ce apreciați că face parte din cultura voastră. De exemplu, un continent sau un alt element geografic va putea fi reprezentat de limba proprie, un altul de religia sau de religiile voastre etc. Expuneți hărțile realizate și prezentați-le colegilor propria „lume".

Dezbatem

Organizați o dezbatere în cadrul căreia să analizați și să puneți în discuție una dintre următoarele afirmații:

a. *Copiii au nevoie de cultură și artă încă de la vârste fragede.*

b. *Cultura este ceea ce ne face oameni.*

Dicționar

Simbolic: care constituie un simbol, care are caracter de simbol, care servește în calitate de simbol; exprimare a unor idei, sentimente etc. prin intermediul simbolurilor.

Diversitatea culturală

LIBRIS We know books

A Diversitatea culturală

Diversitatea, la un prim nivel, presupune să acceptăm că **oamenii sunt diferiți**: că nu ne asemănăm ca înfățișare, că fiecare dintre noi are o anumită personalitate etc. Pentru a putea să trăim unii alături de ceilalți, respectăm aceste diferențe.

La un alt nivel însă, diversitatea înseamnă mult mai mult. Oamenii vorbesc limbi diferite, au tradiții și obiceiuri diferite, religii diferite etc. Acest fapt înseamnă că **oamenii au culturi diferite**. Astăzi, suntem mai conștienți decât oricând de acest lucru, așa încât trebuie să recunoaștem că **lumea în care trăim se caracterizează prin diversitate culturală**.

B Utilitatea diversității culturale

Diversitatea culturală creează o lume variată, care mărește numărul posibilităților și îmbogățește capacitățile și valorile umane. Cu cât lumea este mai diversă din punct de vedere cultural, chiar și la nivelul celor mai mici comunități, cu atât mai mult fiecare dintre noi poate descoperi noi și noi opțiuni, moduri diferite de a vedea lucrurile, căi noi de a se exprima pe sine etc.

Identitatea nu este doar personală, ci și socială, fiecare dintre acestea depinzând de cultura sau culturile din care facem parte. Aceasta înseamnă că **avem nevoie de diversitatea culturală**, fără de care lumea în care trăim ar fi mult mai săracă.

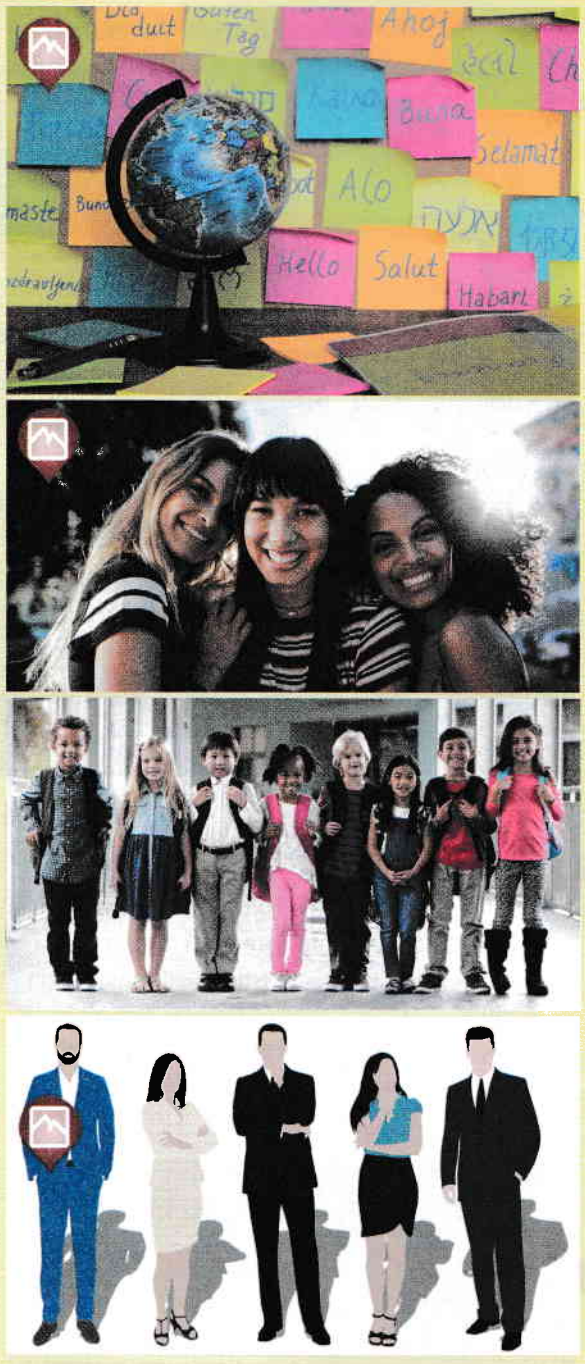
C Diversitatea culturală este un patrimoniu al umanității

Diversitatea culturală constituie un patrimoniu comun al umanității și trebuie ocrotită și păstrată în beneficiul tuturor oamenilor. Recunoașterea internațională a importanței sale a condus la stabilirea zilei de **21 mai** ca „**Ziua mondială pentru diversitate culturală**".

D Cum poate fi protejată diversitatea culturală?

Diversitatea culturală poate fi protejată și promovată numai **dacă sunt garantate drepturile omului și libertățile fundamentale**, cum ar fi libertatea de exprimare, informare și comunicare, precum și abilitatea și libertatea persoanelor de a alege modul în care se exprimă din punct de vedere cultural. Egalitatea de șanse constituie astfel un principiu care trebuie recunoscut și respectat și în ceea ce privește diversitatea culturală.

1 Chipurile diversității

1. Precizează, în cazul fiecărei imagini, ce aspect al diversității culturale este prezentat.
2. Caută trei imagini prin care să ilustrezi alte aspecte ale diversității culturale.

2 Arborele diversității

„Uniți în diversitate." Fiecare dintre noi cunoaște această expresie, aceasta fiind deviza Uniunii Europene. Prin urmare, pentru a promova pacea și prosperitatea, europenii s-au unit, acceptând totodată să-și deschidă spiritul către culturile, tradițiile și limbile atât de diverse ale continentului nostru.

Unitatea în diversitate poate reprezenta însă mai mult, o astfel de idee exprimând modul în care oamenii din întreaga lume ar trebui să se raporteze unii la alții prin perspectiva diversității culturale.

De la valori, obișnuințe și comportamente diferite și până la lucrurile mărunte din viața de fiecare zi, indiferent de etnie, de limba vorbită, de sex, de religie etc., fiecare om contribuie prin unicitatea sa la ceea ce este umanitatea în întregul său. Suntem astfel, cu toții, precum frunzele unui arbore deosebit de divers. Și așa cum fiecare frunză contribuie la ceea ce este și la cum arată un arbore, tot așa, cu toții, reușim să îmbogățim lumea. Diversitatea culturală se cere astfel protejată și promovată de fiecare dintre noi, în permanență.

1 Rezumă conținutul textului într-o singură frază. Comparați în perechi frazele obținute și reformulați potrivit cu aspectele noi sesizate.

Lucrăm împreună

Organizați-vă în grupe de 4-6 elevi pentru a realiza *Arborele diversității noastre*. În acest scop, pe o coală mare de hârtie, veți desena mai întâi trunchiul unui arbore, acesta reprezentând oamenii în general. Fiecare ramură mai groasă va reprezenta un aspect al diversității (de exemplu, etnia, sexul, limba, religia etc.). În fiecare caz, figurați prin crengi diferențele concrete pe care le puteți pune în evidență (de exemplu, în cazul „limbii", o creangă va fi reprezentată de „română", o alta de „maghiară", o a treia de „franceză" etc.). Pe fiecare creangă, reprezentați după aceea, prin intermediul unor frunze, chiar membrii grupului. La final, afișați în sala de clasă „arborii" obținuți.

Joc de rol

Organizați-vă în mai multe echipe, iar în cadrul fiecăreia dintre ele alegeți un aspect al diversității culturale. În raport cu acesta, realizați o scenetă prin intermediul căreia să îl prezentați colegilor voștri. Dacă aveți posibilitatea, pregătiți un spectacol, pe care să îl susțineți în fața unui public mai numeros.

Dicționar

Patrimoniu: totalitatea bunurilor care aparțin unei colectivități, unui stat etc.; bunuri spirituale care aparțin unui popor sau întregii omeniri; totalitatea drepturilor care pot fi evaluate în bani și a bunurilor materiale la care se referă acestea, care aparțin unei persoane fizice sau juridice.

Proiect - „Cultuționarul"

LIBRIS We know books

Ce vom realiza?

- **Organizați-vă în grupe de 6 elevi pentru a realiza, împreună, un „Cultuționar".** Desigur, cuvântul nu există în nicio limbă, dar am dorit să exprimăm astfel, sintetic, ideea realizării unui dicționar cultural.
- Dicționarul cultural pe care urmează să îl realizați presupune, pornind de la lista de mai jos, **să ilustrați fiecare cuvânt prin intermediul uneia sau al mai multor imagini care să redea cât mai bine semnificația sa.** Iar pentru ca totul să fie cât mai clar, veți preciza, de fiecare dată, și **definiția propriu-zisă a cuvântului.**
- Lista de cuvinte este următoarea: **om**, **copil**, **persoană**, **personalitate**, **valoare**, **cultură**, **limbă**, **tradiție**, **obicei**, **religie**, **istorie**, **artă plastică**, **sculptură**, **arhitectură**, **muzică**, **literatură**, **film**, **teatru**, **operă**, **port popular**, **muzeu**, **expoziție**, **bibliotecă**, **monument** și **basm**. Adăugați acestei liste alte cinci cuvinte care apreciați că au legătură cu ceea ce înțelegem prin cultură.

Ce vom învăța?

- În primul rând, faptul că aceeași idee, aceeași semnificație poate fi exprimată în moduri diferite, și chiar mai mult, faptul că ceea ce noi vedem într-un anumit fel, alte persoane pot vedea în cu totul alt fel.
- Prin intermediul produsului pe care urmează să îl realizați, veți reuși să vă clarificați și să vă îmbogățiți cunoașterea pe care o aveați în ceea ce privește semnificația acestor cuvinte.
- Nu în ultimul rând, veți învăța să explorați modalități creative de realizare a unui produs autentic, pe care îl veți prezenta unui anumit public (limitat la colegii voștri, dar la fel de bine, în măsura în care vă doriți sau identificați o astfel de posibilitate, la un public mult mai larg).

Cum vom proceda?

- Primul pas va fi **împărțirea sarcinilor**. De exemplu, o parte a grupei se va putea ocupa de căutarea imaginilor, o alta, de identificarea definițiilor, iar o a treia, de organizarea materialelor sub forma dicționarului.

EXPOZIȚIE
1. Prezentare organizată, publică, a unor obiecte selecționate, pentru a pune în lumină specificul unei activități, realizările unui artist etc. sau în scop instructiv.
2. Loc/clădire special amenajat/amenajată pentru expunerea acestor obiecte.

Expoziție de artă populară românească (Ambasada României din Australia)

- Indiferent de modul în care împărțiți sarcinile, înainte de a trece la realizarea efectivă a dicționarului, discutați și puneți la punct modul în care se va prezenta dicționarul vostru. Posibilitățile sunt multiple: sub forma unei cărți, a unui afiș, a unei prezentări electronice sau, de ce nu, chiar a unui material video.
- După realizarea dicționarului, discutați pentru a identifica cea mai bună modalitate prin care veți putea aduce la cunoștința colegilor voștri, și nu numai, ceea ce ați realizat. În măsura în care aveți posibilitatea, organizați un eveniment în cadrul căruia să fie prezentate toate „cultuționarele" realizate.

Reflectez

Gândește-te la ce ai învățat de-a lungul unității de învățare, după care răspunde la următoarele întrebări:

Care apreciezi că este cel mai interesant lucru despre care ai învățat? De ce?

.....

.....

.....

Care apreciezi că este cel mai important lucru despre care ai învățat? De ce?

.....

.....

.....

Există ceva care nu ți-a plăcut? Dacă da, ce anume și din ce cauză?

.....

.....

.....

Ce anume crezi că vei putea face mai bine de acum înainte?

.....

.....

.....

Cu cine ai colaborat cel mai bine în cadrul activităților desfășurate?

.....

.....

.....

Ce alte lucruri ai dori să afli despre temele discutate în cadrul unității de învățare?

.....

.....

.....